

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

ПОПОВИЧ Наталія Михайлівна

УДК 781+37.036

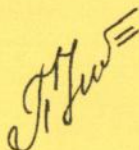
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬОГО СМАКУ У
СТУДЕНТІВ КЛАСУ АКОРДЕОНА ЗАСОБАМИ ЕСТРАДНОГО
МИСТЕЦТВА

13.00.02.05

13.00.02 - теорія та методика навчання музики і музичного виховання

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ - 2005

Ц 315,47-7p

00762075 (R)

48

Дисертацією є рукопис.

82.8

Роботу виконано у Київському національному університеті культури і мистецтв, Міністерство культури і туризм у України, м. Київ.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Олексюк Ольга Миколаївна,
Київський національний університет культури і мистецтв, завідувач кафедри теорії музики і музичного виховання

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Падалка Галина Микитівна,
Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова, професор кафедри гри на музичних інструментах

кандидат педагогічних наук, доцент
Крицький Володимир Миколайович,
Ніжинський державний університет ім. М.Гоголя, завідувач кафедри музичної педагогіки та хореографії

Провідна установа: Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра історії, теорії музики і музичного виховання, Міністерство освіти і науки України, м. Рівне.

Захист відбудеться "23" січня 2006 р. ___ год. ___ хв. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.807.01 у Київському національному університеті культури і мистецтв (01601, м. Київ, вул. Щорса, 36).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Київського національного університету культури і мистецтв (01601, м. Київ, вул. Щорса, 36).

Автореферат розіслано "21" зрудня 2005 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н.В. Коваленко

№ 65. 995
Мист.

1

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. В умовах розбудови незалежної Української держави основні засади реформування вищої школи передбачають радикальне оновлення структури, форм і методів функціонування навчально-виховного процесу, його максимальну інтенсифікацію. Стратегічним напрямом реформування освіти, згідно із Законом України "Про освіту", Державною національною програмою "Освіта" ("Україна XXI століття") та Концепцією національного виховання є забезпечення творчого розвитку особистості на основі впровадження у навчально-виховний процес новітніх педагогічних технологій. Вагомого значення набувають питання вдосконалення музично-естетичного виховання студентів, формування та розвитку естетичних почуттів, художніх інтересів, смаків та ідеалів.

Водночас, окрім низки істотних соціально-економічних проблем, які негативно позначаються на розвитку сучасної системи мистецької вищої освіти, в ній існує чимало внутрішніх, не менш значущих суперечностей. У контексті нашого дослідження найважливішими з них є: 1) суперечність між раціональною парадигмою навчального процесу, зорієнтованого на понятійно-логічну свідомість студента, та духовною сутністю змісту художнього смаку, підґрунтям якого є ціннісно-смыслові структури свідомості; 2) між визнанням багатогранності впливу естрадного музичного мистецтва на особистість і недостатнім його використанням у педагогічному процесі; 3) між усвідомленням значення діалогічних взаємин у педагогічному процесі й домінуванням монологічного стилю викладання мистецьких дисциплін.

Зазначені тенденції вищої мистецької освіти підсилюють значення художньо-виховного потенціалу музичного мистецтва, зокрема естрадного, як могутнього фактора виховання творчої особистості, формування її художнього смаку. Проблема розвитку художнього смаку особистості є складною, неоднозначною і досліджується представниками різних наук. В історії філософсько-естетичної думки категорія "смаку" висвітлювалася в працях К.Гельвеція, Дж. Локка, Ш.Монтеск'є, Ж.Ж.Руссо, Д.Юма, І.Канта та інших, в працях вітчизняних мислителів – М.Драгоманова, М.Костомарова, О.Потебні, Г.Сковороди, І.Франка тощо. Феномен художнього смаку привертає увагу численних дослідників як інтегративний показник естетичної культури, духовності та індивідуальної своєрідності особистості (О.Буров, Ш.Герман, О.Дивненко, Л.Коган, О.Лармін, В.Лисенкова, А.Лосєв, І.Маца, С.Миропольський, В.Разумний, О.Семашко, В.Скатерщиков, Р.Тельчарова, В.Шестаков, Р.Шульга); соціальної свідомості (І.Лукшин, В.Мозгот, Г.Турук, А.Сохор); естетизованих почуттів і переживань (Л.Виготський, О.Костюк, О.Лазаревська, А.Молчанова, Є.Назайкінський, С.Рубінштейн, Б.Теплов); гармонійної єдності чуттєвого і раціонального (В.Липський, Б.Ліхачов, Є.Яковлев).

Відповідно до сучасних напрямів теоретико-методологічного аналізу проблем естетичного виховання, педагогічні умови, шляхи і форми розвитку

ДЛЯ ВИВЧЕННЯ

художнього смаку студентів відображено в дослідженнях Л.Гончаренко, В.Дряпки, Ю.Гурова, О.Коробко, О.Олексюк, Г.Падалки, В.Радкіної, О.Ростовського, О.Рудницької. Формування смаків молодших школярів досліджували Б.Івасів, Т.Лісінська, смаки старшокласників – С.Барило, Б.Брилін, Л.Кузнєцова, О.Маленицька, смаки учнівської молоді – М.Бегінешвілі, О.Ігнатович, Н.Калашник, Л.Литвиненко, В.Щербаков.

Актуалізація естрадної музики, збагачуючи палітру музичної культури України, сприяє формуванню нового естетичного бачення й свідомого особистісного ставлення до цього напрямку музичного мистецтва. Неповторне у своєму жанрово-стильовому розмаїтті завдяки виразній синкретичності й різноплановості форм, естрадне мистецтво має значний художньо-виховний потенціал, сприяє яскравому виявленню творчої індивідуальності й покликане дарувати слухачам естетичну насолоду, що безпосередньо залежить від розвиненості художнього смаку виконавця.

Проте, незважаючи на значну кількість наукових досліджень, проблема розвитку художнього смаку музикантів-виконавців далека від остаточного розв'язання. Аналіз системи фахової підготовки студентів класу акордеона у мистецьких вищих навчальних закладах свідчить про недооцінку ролі художньо-виховного потенціалу естрадного музичного мистецтва у вирішенні педагогічних завдань, зокрема формування художнього смаку музикантів-виконавців, що, безумовно, впливає на їхній загальнопрофесійний й художньо-творчий рівень розвитку.

Підкреслимо, що попри те, що впродовж останніх століть естрадне акордеонне виконавство посідає гідне місце у світовій музичній культурі, у вітчизняній стрімким злетом популярності цього інструменту позначені лише останні десятиліття.

З огляду на це у музично-педагогічній науці обмаль комплексних, системних досліджень проблеми розвитку художнього смаку як інтегруючого елемента професійної діяльності. Тому виникає нагальна потреба в науковому обґрунтуванні шляхів оптимізації навчально-виховного процесу в цьому напрямі.

Музично-педагогічна й музично-просвітницька спрямованість підготовки студентів класу акордеона в мистецьких вищих навчальних закладах зумовлює потребу формування художнього смаку музикантів-виконавців засобами естрадного мистецтва як шляху збагачення їхньої естетичної культури, виконавської майстерності, досягнення багатогранності художньо-творчого розвитку.

Наявність суперечностей між актуальністю, соціальною і педагогічною значущістю проблеми та її недослідженістю у сучасній науковій літературі і недостатнім рівнем розробки в теорії та методиці музичного виховання, а також практична потреба обумовили вибір теми даного дисертаційного дослідження – “Педагогічні умови розвитку художнього смаку у студентів класу акордеона засобами естрадного мистецтва”.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до основних напрямів досліджень,

передбачених планами наукової роботи Київського національного університету культури і мистецтв, у межах загальної концепції вдосконалення фахової підготовки спеціалістів у галузі музичного мистецтва, яка є складовою частиною комплексного дослідження кафедри теорії музики і музичного виховання “Теоретико-методичні та творчо-виконавчі засади розвитку особистості в сфері музичного мистецтва” (протокол №2 від 08.09.2005 р.).

Тему дисертації затверджено Головною вченою радою Київського національного університету культури і мистецтв (протокол №4 від 15.05.2001р.) і Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології АПН України (протокол №8 від 30.10.2001 р.), уточнено Головною вченою радою Київського національного університету культури і мистецтв (протокол № 4 від 10.03.2005 р.).

Мета дослідження полягає в розробці, обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов та методики розвитку художнього смаку студентів класу акордеона засобами естрадного мистецтва.. Мета дослідження зумовила постановку та вирішення таких завдань:

1. Проаналізувати сутність поняття “художній смак”.
2. Дослідити художньо-виховний потенціал естрадного музичного мистецтва.
3. Обґрунтувати педагогічні умови розвитку художнього смаку у студентів класу акордеона засобами естрадного мистецтва.
4. Визначити критерії й встановити рівні сформованості художнього смаку студентів класу акордеона.
5. Розробити та експериментально перевірити методику поетапного розвитку художнього смаку у студентів класу акордеона засобами естрадного мистецтва.

Об’єкт дослідження – процес музично-виконавської підготовки студентів класу акордеона в мистецьких вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження – зміст, форми і прийоми розвитку художнього смаку у студентів класу акордеона засобами естрадного мистецтва.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять фундаментальні положення філософської науки про сутність феномена смаку (К.Гельвецій, І.Кант, М.Каган, Л.Коган та ін.), дослідження з психології щодо функціональних властивостей естетичного смаку (Л.Виготський, О.Костюк, А.Молчанова, Є.Назайкінський, С.Рубінштейн, Б.Теплов та ін.), принципи особистісно орієнтованого навчання і виховання (І.Бех, О.Бондаревська, І.Якиманська та ін.), наукові розробки з питань формування ціннісної сфери особистості (В.Бугенко, І.Гончаров, Л.Коваль, В.Дряпіка, О.Оленін), концептуальні позиції теорії та методики музичного навчання (О.Олексюк, Г.Падалка, О.Ростовський, В.Шацька та ін.), сучасні наукові праці з проблем музичного виконавства (А.Баренбойм, Н.Згурська, В.Крицький, Н.Мозгальова, Л.Побережна, А.Сохов та ін.), праці, присвячені проблемам комплексного мистецького виховання (Д.Кабалевський, В.Медушевський, О.Рудницька, Г.Саїк, Г.Шевченко та ін.); педагогічні аспекти реалізації художньо-виховного

потенціалу естрадної музики в процесі музичного навчання і виховання (Д.Бабіч, В.Березан, Б.Брилін, І.Климук, Н.Коваленко, О.Сапожнік та ін.).

Методи дослідження. Для досягнення мети і вирішення поставлених завдань було застосовано такі методи: *теоретичні* (аналіз філософської, психолого-педагогічної, музично-наукової і методичної літератури з досліджуваної проблеми; узагальнення теоретичних та експериментальних даних, зіставлення, систематизація, класифікація, порівняння); *емпіричні*: анкетування, тестування, бесіда, педагогічне спостереження, вивчення навчальної документації, педагогічний експеримент (діагностувальний та формувальний); *математичні* (математично-статистична та графічна обробка експериментальних даних).

Експериментальна база та організація дослідження. Дослідно-експериментальною базою було обрано Київський національний університет культури і мистецтв, Інститут мистецтв Національного педагогічного університету ім. М.Драгоманова, Інститут мистецтв Тернопільського державного педагогічного університету ім. В.Гнатюка, Інститут мистецтв Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаніка, Інститут мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Експериментальна робота здійснювалася впродовж 2001 – 2005 років. Дослідженням було охоплено 289 респондентів, із них: викладачів мистецьких вищих навчальних закладів – 26 осіб; студентів I – V курсів денної та заочної форми навчання – 263 особи.

Дослідження проводилося в три етапи.

На першому етапі (2001 – 2002 рр.) основну увагу було зосереджено на аналізі філософської, психолого-педагогічної, музично-наукової і методичної літератури з обраної проблеми; виявленні методологічних та теоретичних основ дослідження; вивченні досвіду мистецьких вищих навчальних закладів з проблем розвитку художнього смаку студентів.

На другому етапі (2002 – 2004 рр.) визначено педагогічні умови та розроблено методику дослідно-експериментальної роботи, проведено констатувальний експеримент, мета якого – діагностика рівня сформованості художнього смаку у студентів класу акордеона; вивірено критерії рівневих показників; накопичено й проаналізовано одержані матеріали діагностичного зрізу; здійснено апробацію експериментальної методики розвитку художнього смаку у студентів класу акордеона засобами естрадного мистецтва (формувальний експеримент).

На третьому етапі (2004 – 2005 рр.) здійснено систематизацію одержаних даних; порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального експериментів, узагальнено матеріали дослідження; підведено підсумки наукової роботи, обгрунтовано висновки.

Наукова новизна дослідження. Вперше створено, експериментально перевірено та впроваджено в педагогічну практику мистецьких вищих навчальних закладів методику поетапного розвитку художнього смаку у студентів класу акордеона засобами естрадного мистецтва, визначено основні педагогічні умови. Конкретизовано поняття “художній смак”, виявлено його

зміст і структуру, критерії та рівні сформованості. Розкрито художньо-виховний потенціал естрадного музичного мистецтва, обґрунтовано типи, засоби і функції виховного впливу.

Набули подальшого розвитку основні положення щодо оновлення змісту, форм і методів у навчальному процесі мистецьких вищих навчальних закладів й необхідності застосування особистісно орієнтованого підходу у мистецькому навчанні і вихованні.

Теоретичне значення дослідження полягає у філософському та психолого-педагогічному обґрунтуванні понять і категорій, що поглиблюють сучасне розуміння теорії і методики професійної освіти; виявленні впливів, засобів і функцій художньо-виховного потенціалу естрадного музичного мистецтва; визначенні педагогічних умов розвитку художнього смаку студентів класу акордеона засобами естрадного мистецтва.

Практичне значення дослідження полягає в розробленні і впровадженні методичних засад та конкретних прийомів розвитку художнього смаку студентів класу акордеона у вищих навчальних закладах освіти з метою удосконалення їхньої музично-виконавської підготовки засобами естрадного мистецтва.

Матеріали дослідження було використано в системі фахової підготовки студентів класу акордеона Київського національного університету культури і мистецтв (довідка про впровадження № 938 від 1.06.2005 р.), Інституту мистецтв Національного педагогічного університету ім. М.Драгоманова (довідка про впровадження № 04 – 10 /944 від 31.05.2005 р.), Інституту мистецтв Тернопільського державного педагогічного університету ім. В.Гнатюка (довідка про впровадження № 756 від 25.05.2005 р.), Інституту мистецтв Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника (довідка про впровадження № 42 від 26.04.2005 р.), Інституту мистецтв Рівненського гуманітарного університету (довідка про впровадження № 411 від 30.05.2005 р.).

Матеріали та результати дослідження можуть бути використані під час оптимізації роботи оркестрового класу, ансамблевого музикування, при розробленні навчальних планів, програм, методичних рекомендацій, спецкурсів, підручників з удосконалення музичної підготовки майбутніх фахівців, а також у системі підготовки і підвищення кваліфікації працівників освіти, культури і мистецтва.

Вірогідність і аргументованість результатів дослідження та основних висновків дисертації забезпечується методологічним обґрунтуванням основних позицій дослідження, застосуванням комплексу взаємодоповнюючих методів, адекватних його предмету, меті та завданням, аналізом значного обсягу теоретичного та емпіричного матеріалу, результатами дослідно-експериментальної роботи.

Апробація результатів дослідження здійснювалася шляхом доповідей на науково-практичних конференціях Київського національного університету культури і мистецтв (Київ, 2001, 2002, 2003); Другій Всеукраїнській конференції “Інтелігенція і влада” (Одеса, 2002); Міжнародній науково-

практичній конференції “Формування національних, загальнонародських ціннісних орієнтацій студентської молоді” (Київ, 2002); науково-методичній конференції “Проблеми гуманізму і освіти” (Вінниця, 2002); Всеукраїнських науково-практичних конференціях “Молоді музикознавці України” (Київ, 2002, 2003); Всеукраїнській науково-практичній конференції “Художня освіта і суспільство ХХІ століття: духовні, культурологічні, мистецькі виміри” (Київ, 2004).

Публікації. Основні теоретичні положення і висновки дисертації знайшли відображення в шести одноосібних публікаціях у фахових виданнях.

Структура та обсяг дисертації обумовлені логікою наукового пошуку. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (265 найменувань, з них 8 – іноземною мовою) і 11 додатків. Загальний обсяг дисертаційного дослідження – 191 сторінка, основна частина – 153 сторінки, список використаних джерел – 22 сторінки, додатки – 16 сторінок. Дисертація містить 8 таблиць, 4 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, розкрито зв'язок роботи з науковими програмами, визначено її основну мету і завдання, об'єкт, предмет, методи дослідно-експериментальної роботи, розкрито методологічні і теоретичні основи, наукову новизну і практичне значення дисертації, відображено педагогічну апробацію наукової роботи.

У **першому розділі** – “Теоретико-методологічні основи розвитку художнього смаку студентів засобами естрадного мистецтва” – представлено теоретичний аналіз проблеми художнього смаку у науковій літературі, досліджено художньо-виховний потенціал естрадного музичного мистецтва, обґрунтовано основні педагогічні умови розвитку художнього смаку у студентів класу акордеона засобами естрадного мистецтва.

Теоретичний аналіз таких категорій, як “смак”, “естетичний смак”, “художній смак”, через узагальнення філософської, психологічної, педагогічної та музикознавчої літератури дав змогу окреслити сутність поняття “художній смак” як системи чуттєво-раціональних уподобань особистості, що виникає на основі історично детермінованих уявлень кожного індивіда про прекрасне і спонукає до активної, такої, що відповідає ідеалу, життєдіяльності. Характер художнього смаку є особистісним, оскільки відображує ставлення особистості як представника суспільства на певному етапі історичного розвитку до мистецьких цінностей. Художній смак розвивається на основі естетичного, є його своєрідною модифікацією, що відображує здатність до індивідуального критичного відбору естетичних і художніх цінностей.

Численні тлумачення смаку як одного з компонентів естетичної свідомості, який певною мірою відображує суспільні ідеали (А.Комарова, В.Лисенкова, А.Молчанова); як здатності індивіда до сприймання естетичних об'єктів (Л.Виготський, О.Костюк, С.Рубінштейн, Б.Теплов); як однієї з передумов естетичної діяльності (Г.Падалка, О.Ростовський, О.Рудницька), не

тільки не заперечують одне одного, а, навпаки доповнюють їх, підтверджуючи складність проблеми та багатоплановість її висвітлення.

На підставі здійсненого аналізу ми визначаємо художній смак як складну інтегративну властивість особистості, яка акумулює естетичне ставлення, ціннісно-орієнтаційні критерії, гармонійну єдність раціонального та емоційного й передбачає здатність індивіда до цілеспрямованої, орієнтованої на ідеал естетично-творчої діяльності.

Особливість дослідження художнього смаку з позицій педагогіки полягає у виявленні умов, шляхів та засобів його становлення як властивості, що характеризує особистість музиканта-виконавця в цілому. Результати дослідження показали, що особливого значення проблема розвитку смаку набуває стосовно досліджуваної соціально-вікової групи – студентства. Навчання студентів розцінюється як активний період набуття знань у поєднанні з пошуком власної позиції, естетичних цінностей, які, перебуваючи у процесі становлення мають тенденцію до змінювання. Як керований і педагогічно регульований процес, формування художнього смаку відображує естетичні уподобання студента і залежить від змісту суджень і оцінок, ступеня творчого підходу до діяльності. Вибірковість смакових уподобань зумовлює характер напрямів художньо-творчої діяльності, естетичного самовдосконалення особистості.

Про рівень розвитку художнього смаку студентів свідчить їхня художня культура. Потенційна в соціальному і художньому плані розвитку, вона характеризується яскравою динамічністю й критичною селективністю.

У ході дослідження було визначено *структуру* художнього смаку, до якої входять такі взаємодіючі компоненти: 1) спонукально-мотиваційний; 2) емоційно-емпатійний; 3) ціннісно-орієнтаційний; 4) асоціативно-інтелектуальний; 5) діяльнісно-творчий.

Осн^{ову} *спонукально-мотиваційного компонента* художнього смаку становлять естетичні інтереси і потреби особи. Естетичний інтерес є спонукальною силою естетичної активності індивіда. Складовою естетичного інтересу виступає художній інтерес, який виявляється в прагненні до сприйняття прекрасного в мистецтві і навколишній дійсності. Художній інтерес, формуючись у процесі художньо-творчої діяльності, зумовлює активне засвоєння різноманітної специфіки естрадного музичного мистецтва. Естетична потреба характеризується стійким прагненням до спілкування з художньо-естетичними цінностями, які зумовлюють глибокі естетичні переживання. Вагому роль відіграє наявність відповідної мотивації, тобто усвідомлення студентами значення естетичної діяльності як важливого і необхідного етапу становлення власної професійної компетентності.

Емоційно-емпатійний компонент включає: естетичні почуття і переживання, емоційно-естетичне сприйняття та естетичний відгук на сприйняте, естетичну насолоду, сенсорну чутливість. Як динамічна система емоційно-естетичне сприйняття є процесом поступового освоєння особою образного змісту музичного твору, внаслідок чого відбуваються якісні зрушення, утворюються нові зв'язки, стабілізуються естетичні потреби,

інтереси, смаки та ідеали. Розуміння художньої образності мистецтва потребує, на нашу думку, сформованих спеціальних знань, практичних умінь та навичок, стимулює розвиток таких особистісних якостей, як готовність до комунікації, емпатії, креативності.

До *ціннісно-орієнтаційного* компоненту художнього смаку ми відносимо: естетичне ставлення, художнє відчуття міри, естетичні оцінні судження. Основою формування естетичного ставлення до музичного мистецтва є: інтелектуальний та емоційний досвід музичних вражень, емпатія, креативність. Взаємодія цих компонентів є обов'язковою в процесі творчого осягнення художнього образу музичного твору. Найважливішим засобом керування оцінною діяльністю, однією з форм її побудови є спілкування, в процесі якого відбувається різнобічний обмін естетичними поглядами, думками, судженнями, переживаннями, здійснюється раціональний, емоційний та вольовий впливи.

Асоціативно-інтелектуальний компонент художнього смаку включає: художнє мислення, творчу уяву, фантазію. В процесі естетичного виховання асоціативні фонди збагачуються в рамках певного виду творчості та в поєднанні з іншими видами мистецтва. Взаємодія мистецтв під час художнього сприймання зумовлює виникнення переживань нової якості, які під час дії асоціативного механізму викликають в уяві яскраві образи, поглиблюють розуміння художнього змісту твору, засвоєння знань, сприяють розширенню художнього світогляду, формуючи художній смак особистості.

Діяльнісно-творчий компонент художнього смаку включає готовність студентів до естетичної діяльності, а також художньо-творчі уміння. Максимальна реалізація основної (художньої) функції мистецтва залежить від готовності сприймаючої особи, тобто від рівня її художнього розвитку. Готовність особи до повноцінного сприйняття музичних творів передбачає існування особливої художньої настанови, що налаштовує емоційно-почуттєву сферу музиканта-виконавця на взаємодію із творами мистецтва, впливає на музично-слухові та музично-творчі здібності.

У дисертації визначено, що художньо-виховний потенціал естрадного музичного мистецтва – це органічна єдність можливостей, резервів, засобів та функцій художньо-естетичної і виконавсько-інтерпретаційної діяльності, яка зумовлює емоційно-естетичний, соціально-моральний і регулятивно-творчий виховні впливи.

Встановлено, що основними *засобами* художньо-виховного впливу естрадного музичного мистецтва є: *жанрово-стильова багатогранність*, позначена розмаїттям тематики, змісту, настроїв та емоцій, що сприяє формуванню ціннісних орієнтацій, смаків та ідеалів індивіда; *синкретичність*, яка передбачає широкий діапазон та розмаїття переходів емоційно-інтонаційних барв, творчих ідей, викликає переживання, що не мають аналогів, а також через уявлення впливає на емоції і почуття, формуючи характерну для особистості здатність до рельєфного уявлення художнього образу; *унікальність мистецтва імпровазації*, спрямоване на стимулювання художньо-творчого потенціалу особистості, максимальну активізацію її фантазії, творчої уяви і художнього мислення.

Основними функціями, які найповніше розкривають художньо-виховний потенціал естрадного музичного мистецтва, є такі: художньо-естетична, видовищна, сублімаційна, об'єднуюча, рекреативно-гедоністична, комунікативна, естетична, виховна та естетично-виховна.

У дисертації підкреслюється, що ефективний розвиток художнього смаку майбутніх фахівців засобами естрадного мистецтва відбувається за певних, визначених у дослідженні умов.

До основних педагогічних умов належить стимулювання художньо-творчої самореалізації музикантів-виконавців на основі діалогічного стилю педагогічного спілкування. Діалог як вирішальний аспект досягнення ефективності спільної творчої взаємодії активних суб'єктів навчально-виховного процесу є характерною ознакою нової педагогічної парадигми. Діалогічний стиль педагогічного спілкування зумовлює активізацію творчого самовдосконалення, самостійності і самореалізації музикантів-виконавців. Однією з основних умов діалогічного педагогічного спілкування є особистісно орієнтоване спрямування, при якому врахування індивідуальності студента обумовлює головні критерії добору методичних засобів навчання. Особистісно орієнтований підхід в процесі індивідуалізації навчально-виховного процесу передбачає поліваріативність організаційних форм навчальної, творчої, пізнавальної і музично-виконавської діяльності студентів.

Активізація творчо-пошукової діяльності музикантів-виконавців на основі проблемного навчання є необхідною умовою успішного розвитку художнього смаку студентів. Застосування проблемного навчання в досліджуваному процесі зумовлюється проблемною сутністю естрадного виконавства як складної, динамічної за формою і змістом системи в цілому. Використання проблемних ситуацій, методів і завдань формує діалектичний підхід до опанування специфіки естрадного музичного мистецтва (освоєння жанрово-стильових характеристик естрадних музичних творів, принципу розвитку кожного окремого твору; внутрішніх закономірностей створення художньої образності твору; логічність структурної побудови тощо), що збагачує професійні знання музикантів-виконавців, зумовлюючи динамічність розвитку їхнього художнього смаку.

Залучення студентів до синкретичних форм естрадної виконавської діяльності як педагогічна умова передбачає активізацію здатності студентів до поліаспектного осягнення музично-естетичних явищ естрадного мистецтва, використання багатогранності форм музично-виконавської діяльності й оригінальності творчо-інтерпретаційних підходів; це значно розширює спектр естетичного світогляду і музичної культури, інтересів і потреб, емоційно-естетичних переживань, професійних мотивацій і художньо-творчого вдосконалення студентів, сприяючи активізації розвитку їхнього художнього смаку.

У другому розділі – “Експериментальне дослідження процесу розвитку художнього смаку у студентів класу акордеона засобами естрадного мистецтва” – визначено критерії та виявлено рівні сформованості художнього смаку студентів класу акордеона, розроблено методику його

розвитку, а також подано аналіз ефективності практичного втілення розробленої методики.

З метою отримання вірогідних даних, які характеризують сформованість художнього смаку музикантів-виконавців, було розроблено спеціальну програму пошуку необхідної інформації (стандартизовані та вільні інтерв'ю, вибіркові бесіди з респондентами обох категорій, музична "звукова" анкета, аналіз виконавської інтерпретації самостійно вивченого твору, педагогічне спостереження).

У ході констатувального експерименту було визначено такі критерії сформованості художнього смаку студентів: 1) рівень сформованості художньо-естетичних уподобань студентів, показниками якого є: наявність естетичної потреби; характер естетичного ставлення студентів до творів мистецтва; вміння логічно порівнювати естетичні норми з художніми образами твору; 2) характер естетичної оцінної діяльності, показниками якого є: розвиненість емоційно-естетичної реакції; здатність студентів до адекватного сприйняття художніх творів (зіставлення з естетичним ідеалом та встановлення ступеня їхньої відповідності); ступінь сформованості вмінь висловлювати смакове судження на основі емоційно-естетичної оцінки; жанрово-стилістична орієнтація (сенсорна чутливість); новаторська спрямованість естетичної оцінної діяльності; 3) художньо-творча активність студентів, показниками якої є: характер і форма взаємодії студентів із творами мистецтва; стійка потреба у творчому втіленні власного розуміння краси; здатність до художньо-творчої самореалізації.

Внаслідок діагностувальної дослідно-експериментальної роботи було встановлено три рівні сформованості художнього смаку студентів класу акордеона.

Високий рівень (15,2% студентів) характеризується сформованими естетичними орієнтаціями в галузі естрадного музичного мистецтва; здатністю до об'єктивного оцінювання музичних творів на основі усталених уподобань, орієнтованих на чітко окреслений естетичний ідеал. Такий рівень художнього смаку свідчить про рівновагу емоційного й раціонального компонентів художнього смаку, що виявляється в логічній аргументації естетичних суджень, не позбавлених емоційного забарвлення. Властивою є стійкість мотиваційної сфери, яка характеризується високим показником активно-творчого підходу до діяльності, самостійно-творчим пошуком. Характерною ознакою цього рівня є новаторська спрямованість естетичної оцінної діяльності, здатність студентів до емоційно-естетичного відгуку на нове в мистецтві. Процес виконання музичного твору відзначається оригінальністю художньої інтерпретації, глибиною художньо-образного мислення, широким діапазоном асоціативних відчуттів, нетрадиційним підходом до вибору характерних засобів виразності.

Середній рівень продемонстрували студенти (38%), які характеризуються адекватним відбором естетичних об'єктів, але недостатнім володінням об'єктивними, логічними і стійкими критеріями естетичної оцінки; вони не завжди спроможні послідовно співвідносити естетичний об'єкт із власними уявленнями про ідеал, встановлювати міру їхньої відповідності чи розбіжності.

Виконання музичного твору відзначається нечітким розумінням характерних засобів виразності художньо-образного змісту твору, що свідчить про недостатню сформованість спеціальних знань, практичних умінь та навичок. У студентів цього рівня спостерігається недостатньо різнобічний характер естетичного ставлення до музичних творів, досить глибокою є ерудованість з питань естрадного виконавства, значний інтерес вони виявляють до поліаспектності естрадного музичного мистецтва, проте рівень їхніх музичних знань не виходить за межі, встановлені навчальною програмою. Нестабільним є ставлення до власної художньо-творчої діяльності. Готовність до втілення власного художнього смаку в практичній діяльності не перетворилася в потребу повсякчасної його реалізації.

Низький рівень (його виявлено в 46,8% студентів) характеризується неусвідомленим відбором естетично привабливих об'єктів, нестійкістю художніх уподобань. Відзначається виразна дисгармонія між емоційним та раціональними аспектами смаку, з явним домінуванням першого. Однобічним є характер естетичного ставлення до музичних творів, інтуїтивність у виборі та оцінюванні їх. Студентам, які перебувають на цьому рівні, властиві імпульсивність емоційно-естетичного відгуку на сприйняття творів мистецтва, неспроможність обґрунтувати власні художні уподобання. Художньо-творча діяльність їх відрізняється формальним, пасивним, безініціативним характером, нерозвиненістю асоціативної уяви, що свідчить про відсутність мотивації до розширення меж професійної виконавської діяльності. Виконання музичного твору відзначається інтуїтивним вибором потрібних засобів виразності, в процесі побудови інтерпретації твору особистісні уявлення не відповідають змісту твору, не розкривають його характерних особливостей. У цілому виконанню притаманна репродуктивність музичного мислення, немає відчуття єдності змісту і форми музичного твору.

Формувальний експеримент здійснювався в три етапи: 1) активізація творчо-пізнавальної діяльності студентів, пов'язаної з освоєнням специфіки стильових різновидів естрадного музичного мистецтва; 2) формування умінь і навичок джазової імпровізації; 3) стимулювання асоціативності художнього мислення, творчої уяви виконавців шляхом залучення студентів до синкретичних форм естрадної виконавської діяльності.

Перший етап формувального експерименту було спрямовано на активізацію творчо-пізнавальної діяльності студентів класу акордеона в осягненні специфіки стильових різновидів естрадного музичного мистецтва, а також на формування вмінь музикантів-виконавців аналізувати й опанувати характерні засоби музичної і виконавської виразності. Для реалізації поставленого завдання як навчальний музичний матеріал ми обрали естрадні твори для акордеона, написані в стилі свінг, джаз-рок, латина, бугі-вугі, босса-нова, мюзет тощо. Найбільш доцільними методами на першому етапі були: демонстрування, узагальнення стилістичних особливостей, добір музичних творів за тематикою (у процесі дослідної роботи увага студентів спрямовувалася на віднайдення і засвоєння на рівні ескізного опрацювання таких тематичних добірок як: "Естрадні твори для акордеона українських

авторів”, “Багатогранність творчості Б.Векслера”, “Характерні виконавські прийоми в імпровізаціях Р.Гальяно”, “Джазові “Концерти” для акордеона”, “Оригінальність танго А.П’яццоллі”); зіставлення контрастного матеріалу (порівняльний аналіз творів: Г.Прічіппе “Концерт” і Є.Дербенко „Діти” “Перебудови” та ін.); цілісний аналіз музичного твору, поєднання глибокого аналізу нотного тексту з творчо-виконавським опрацюванням твору на рівні особистісної його інтерпретації (твори А.Аст’єра, Ю.Дранги, С.Баллеріні, В.Власова, В.Зубицького, Ч.Маньянте, А.Музікіні, К.Томейна та ін). Освоєння специфіки стильових різновидів естрадного музичного мистецтва, аналіз своєрідності композиторського стилю, характерних музичних і виконавських засобів виразності сприяли поглибленню емоційно-естетичного відгуку, почуттів і переживань студентів, вихованню відчуття художньої міри, розширенню музично-слухових уявлень, художньо-творчих знань музикантів-виконавців, що свідчить про ефективний розвиток їх художнього смаку.

Другий етап розвитку художнього смаку студентів класу акордеона передбачав послідовне формування в них умінь і навичок джазової імпровізації. У процесі проведення другого етапу формувального експериментального дослідження ми виходили з положення, що сольна імпровізація є не тільки втіленням музичних ідей та образів, а й ціннісною особистісною ідейно-експресивною настановою на їхнє емоційно-естетичне сприйняття і переживання. Спираючись на педагогічні принципи систематичності й послідовного ускладнення завдань, творчий процес було організовано таким чином: студенти створювали різні за формою мелодичні побудови – від найпростіших моделей до окремих цілісних композицій (створення простих мелодичних побудов з характерними ознаками того чи іншого ладу, вивчення специфіки гармонічних схем різних стилів естрадно-джазової музики, самостійне створення мотиву, дослідження особливостей фразування в різних стилях, створення власної мелодії, розшифрування й цілісний аналіз елементів записаної імпровізації тощо). У педагогічному керуванні творчою діяльністю музикантів-виконавців на цьому етапі важливу роль відігравала методична підтримка, тобто підказка, вказівка з орієнтацією на позитивну активізацію інтерпретаційно-пошукової діяльності студентів. Наполегливість при виконанні творчих завдань впливала на формування необхідного вольового аспекту, який виявлявся в обстоюванні студентами особистісних художньо-естетичних переконань і зумовлював єдність розуміння художньої мети творчих завдань і вибору засобів, необхідних для її втілення. Про високу творчу активність музикантів-виконавців свідчила новизна, оригінальність їхніх імпровізацій, а також здатність до естетично-творчого самоаналізу. Послідовний розвиток умінь і навичок імпровізації вплинув на формування у студентів власного виконавсько-імпровізаційного стилю. Система творчих завдань, спрямованих на послідовне формування умінь і навичок імпровізації, сприяла позитивним зрушенням у розвитку таких професійних внутрішніх механізмів музикантів-виконавців, як естетичне сприйняття, творча уява і фантазія, а також особистісних якостей – наполегливості, прагнення до саморозвитку, творчої активності, критичної

вибірковості естетичних оцінних суджень. Це й зумовило динамічність розвитку художнього смаку студентів.

Третій етап було орієнтовано на стимулювання творчих уявлень, аналітичності, асоціативності та імпровізаційності художнього мислення студентів у процесі залучення їх до синкретичних форм естрадної виконавської діяльності. Завдання третього етапу передбачали структурний, стилістичний та цілісний аналіз самостійно обраного естрадного твору, обговорення художнього задуму, визначення ключової ідеї твору і засобів її реалізації, обґрунтування виконавської концепції художньо-образного втілення авторського задуму, синкретичне моделювання. У ході виконання завдань творчі ідеї, висловлені студентами, передбачали поєднання у виконавській концепції твору музики з окремими елементами хореографії, театрального мистецтва (драматизація дійства), вокалу, поезії. Необхідними передумовами використання в навчальному процесі синкретичних форм естрадного мистецтва стали гармонійна всебічна розвиненість сприймаючої особи і визначення найбільш раціонального шляху поєднання різнопланових форм естрадного мистецтва. Студентам пропонувалося при формуванні творчо-виконавської концепції естрадного музичного твору проаналізувати й висловити власне бачення засобів, необхідних для її втілення: як компонентів зовнішнього оформлення (костюми виконавців, декоративно-художнє оформлення сцени, специфічні ефекти), так і самого процесу його демонстрації на естраді (використання цифрових аранжувань, освітлення тощо), оскільки зовнішнє оформлення творчого задуму створює ефект ілюзорного простору видовища, підпорядкованого загальному емоційному настрою естрадного твору, динаміці розгортання художнього образу. Перетворення творчої ідеї на сформовану художню концепцію виконавської інтерпретації твору відбувалося завдяки вольовим зусиллям студентів, активній творчій роботі їх уяви, фантазії, асоціативності художнього мислення. Під час виконання творчих завдань одним із головних показників розвитку художнього смаку музикантів була індивідуальність – найцінніша риса творчо-виконавської інтерпретації студентів, їхньої емоційно-почуттєвої сфери, ціннісно-орієнтаційних переконань, естетичних оцінних суджень. Участь у синкретичних формах естрадного мистецтва дала змогу музикантам-виконавцям опанувати комплекс необхідних умінь та навичок, з подальшим застосуванням їх у багатогранній практичній діяльності майбутніх фахівців.

Результати педагогічних зрізів (початкового, проміжного, підсумкового) дозволили проаналізувати ефективність дослідно-експериментальної роботи. На початку формувального експерименту співвідношення рівня сформованості художнього смаку у студентів експериментальної і контрольної груп було практично однаковим. Зіставлення результатів початкового і кінцевого педагогічних зрізів дає змогу простежити, що в експериментальній групі значно збільшилася кількість акордеоністів із високим (75%) і середнім (25%) рівнем художнього смаку порівняно з контрольною групою, в якій високий рівень становить 16,6%; середній – 25% і низький – 58,3%. Особливо інтенсивним є

перерозподіл між низьким та середнім рівнями сформованості художнього смаку в експериментальній групі.

Наочне уявлення про динаміку змін рівнів сформованості художнього смаку студентів контрольної та експериментальної груп дає діаграма, представлена на рис. 1.

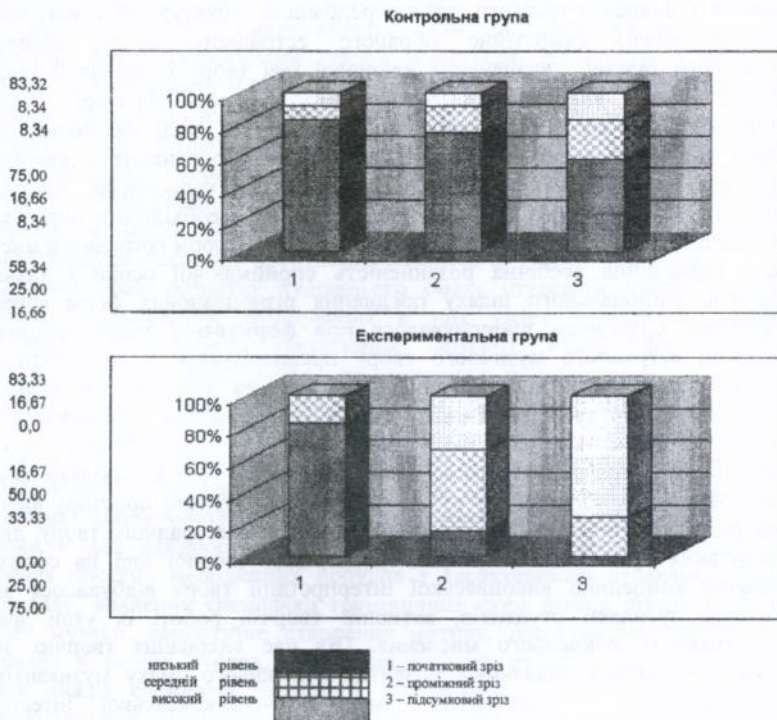

Рис.1. Підсумкові результати дослідно-експериментальної роботи, (у відсотках)

Таким чином, одержані результати дослідно-експериментальної роботи свідчать про ефективність запропонованої методики розвитку художнього смаку у студентів класу акордеона засобами естрадного мистецтва.

ВИСНОВКИ

1. Проведене дослідження підкреслює зростання ролі художньо-виховного потенціалу естрадного музичного мистецтва в системі мистецької вищої освіти, розкриває тісний взаємозв'язок між розвитком художнього смаку студентів і естетичним осягненням високохудожніх надбань цього виду мистецтва, доводить необхідність збагачення змісту музично-професійної

підготовки фахівців кращими художніми здобутками естрадного акордеонного виконавства.

2. Внаслідок узагальнення даних теоретичного аналізу встановлено, що художній смак – складна інтегративна властивість особистості, яка акумулює естетичне ставлення, ціннісно-орієнтаційні критерії, гармонійну єдність раціонального та емоційного й передбачає здатність індивіда до цілеспрямованої, орієнтованої на ідеал естетично-творчої діяльності. Художній смак є синтезом логічного аналізу, емоційних вражень, естетичних суджень і переживань, єдністю свідомого та інтуїтивного. Компонентну структуру художнього смаку становлять: спонукально-мотиваційний, емоційно-емпатійний, ціннісно-орієнтаційний, асоціативно-інтелектуальний та діяльнісно-творчий компоненти. Виявлено відсутність інформації щодо розвитку художнього смаку у студентів класу акордеона засобами естрадного мистецтва.

3. Дослідженням науково обґрунтовано, що естрадне музичне мистецтво є одним з актуальних і ефективних засобів музично-естетичного виховання у структурі сучасної мистецької освіти. Естрадне музичне мистецтво створює необхідні умови для розвитку художнього смаку, естетичних інтересів і потреб, виконавського досвіду особистості, формуючи естетичне ставлення та забезпечуючи розкриття художньо-творчих здібностей у процесі становлення творчої індивідуальності музиканта-виконавця.

Виявлено художньо-виховний потенціал естрадної музики, який реалізується через емоційно-естетичний, соціально-моральний і регулятивно-творчий виховні впливи. Окреслено поліаспектність функціонування естрадного музичного мистецтва, визначено основні його функції: художньо-естетичну, видовищну, об'єднуючу, рекреативно-гедоністичну, функцію сублимації, комунікативну, виховну, естетично-виховну.

4. У дисертації підкреслюється, що розвиток художнього смаку у студентів класу акордеона відбувається за дотримання таких педагогічних умов:

- стимулювання художньо-творчої самореалізації студентів на основі діалогічного стилю педагогічного спілкування, що сприяє самовдосконаленню, активізації творчої самостійності, самореалізації та ефективному розвитку художнього смаку музикантів-виконавців;
- активізації творчо-пошукової діяльності студентів на основі проблемного навчання: проблемні завдання, методи, організація проблемних ситуацій сприяють формуванню нових професійних знань, умінь і навичок;
- залучення студентів до синкретичних форм естрадної виконавської діяльності, що значно розширює спектр художньо-творчого вдосконалення музикантів-виконавців.

5. На етапі констатувального експерименту встановлено стан сформованості художнього смаку студентів класу акордеона, а саме: визначено ступінь обізнаності музикантів-виконавців з естрадним музичним мистецтвом; з'ясовано естетичні інтереси та потреби в цій галузі, прагнення до спілкування з художньо-естетичними цінностями і характер естетичного ставлення до них.

Виявлено ступінь сенсорної чутливості і розвиненості емпатії. Охарактеризовано також зміст суджень та естетичних оцінок музичних творів, ступінь творчого підходу до діяльності. Дослідженням окреслено форми, способи та зміст, а також труднощі використання естрадного музичного мистецтва в навчально-виховному процесі мистецьких вищих навчальних закладів.

6. У дисертації конкретизовано такі критерії сформованості художнього смаку у студентів класу акордеона як: рівень сформованості художньо-естетичних уподобань студентів; характер естетичної оцінної діяльності; художньо-творча активність студентів.

Визначені й охарактеризовані нами критеріальні показники забезпечили подання на їхній основі рівневої характеристики низького, середнього і високого рівнів сформованості художнього смаку студентів класу акордеона.

Дослідженням встановлено, що серед майбутніх фахівців превалює **низький** рівень сформованості досліджуваного феномена (46,8%). Художньо-творчій діяльності студентів цього рівню властиві формальний, безініціативний характер, нерозвиненість художнього мислення, асоціативної уяви, що вказує на відсутність мотивації розширення меж професійної виконавської діяльності. Творче виявлення художнього смаку не набуває ознак потреби. Відзначається виразна дисгармонія між емоційним та раціональним аспектами смаку.

Студенти **середнього** рівня (38%) недостатньо володіють об'єктивними, логічними і стійкими критеріями естетичної оцінки, виявляючи нестабільне ставлення до власної художньо-творчої діяльності. Готовність до втілення художнього смаку в практичній діяльності не перетворилася на потребу повсякчасної його реалізації.

Студенти **високого** рівня (15,2%) сформованості художнього смаку характеризуються високою художньо-творчою активністю і самостійністю творчого пошуку, новаторською спрямованістю естетичної оцінної діяльності. Виконання студентами цього рівня естрадного музичного твору відзначається оригінальністю інтерпретації. Високохудожній рівень виконання свідчить про глибину художньо-образного мислення студентів, широкий діапазон асоціативних відчуттів, нетрадиційний підхід до вибору характерних засобів виразності, яскраво виражену здатність до емпатії.

7. Розроблена методика включала визначення змісту, методів, форм організації та послідовності етапів розвитку художнього смаку студентів, які передбачали:

- активізацію творчо-пізнавальної діяльності студентів класу акордеона в осягненні специфіки стилевих різновидів естрадного музичного мистецтва. Аналіз різностильових музичних творів адекватно впливає на інтонаційно-слуховий тезаурус музикантів-виконавців, їхній інтелектуальний розвиток, на естетичні інтереси та потреби, професійні мотивації;

- послідовне формування у студентів класу акордеона умінь і навичок джазової імпровізації. Оволодіння навичками імпровізації є тим значним стимулом, що сприяє художньо-творчій самореалізації студентів, зумовлюючи позитивні зрушення в процесі розвитку таких внутрішніх механізмів, як

естетичне сприймання, творча уява і фантазія, а також особистісних якостей – наполегливості, прагнення до саморозвитку, творчої активності, критичної вибірковості естетичних оцінних суджень;

- стимулювання творчої уяви, аналітичності, асоціативності та імпровізаційності художнього мислення музикантів-виконавців шляхом залучення їх до синкретичних форм естрадної виконавської діяльності. Застосування під час навчально-виховного процесу різнопланових форм естрадного мистецтва веде до збагачення творчих можливостей студентів, реалізації художньо-естетичних смакових уподобань, забезпечуючи цілісність розвитку художнього смаку, естетичної свідомості і музичної культури музикантів-виконавців.

8. Аналіз отриманих у ході дослідно-експериментальної роботи даних на основі якісних і кількісних показників підтверджує ефективність розробленої методики розвитку художнього смаку у студентів класу акордеона засобами естрадного мистецтва.

Здійснене нами дослідження не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми. Подальшого наукового вивчення потребують такі питання: взаємозв'язок художнього смаку й артистичних умінь у процесі підготовки фахівців музичного профілю; дослідження ролі художнього смаку під час викладання комплексу музично-практичних дисциплін; обґрунтування теоретико-методологічних основ взаємодії естрадної музики з іншими видами мистецтв у системі мистецької вищої освіти.

Основні результати дослідження відображено у таких публікаціях автора:

1. Попович Н.М. Педагогічні аспекти розвитку художнього смаку музикантів-виконавців // Зб. наук. праць. Вісник КНУКіМ. Серія "Педагогіка". К., 2002. – Вип. 6. - С.116 - 119.

2. Попович Н.М. Художній зміст та форма у системі творчості музиканта-виконавця // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Зб. наук. праць / Ред. кол. Гузій Н.В. (відп. ред.) та інші. - К.: НПУ, 2002. - Вип. 7. - С.19 - 25.

3. Попович Н.М. Художньо-виховний потенціал естрадного музичного мистецтва // Теорія і методика мистецької освіти: Зб. наук. праць / Ред. кол. Щолокова О.П. та інші. - К.: НПУ, 2002. - Вип. 3. - С.37 - 40.

4. Попович Н.М. Розвиток виконавства на акордеоні (Ретроспективний аналіз) // Рідна школа. - 2002. - № 11 - С.72 - 74.

5. Попович Н.М. Роль естетичної оцінної діяльності у формуванні музиканта-виконавця // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Зб. наук. праць / Ред. кол. Гузій Н.В. (відп. ред.) та інші. - К.: НПУ, 2002. - Вип. 8. - С.43 - 48.

6. Попович Н.М. Характер естетичного сприймання як показник художнього розвитку музиканта // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. праць. - К.: Вид. центр КНЛУ, НМАУ, 2003. - Вип. 24. С.117 - 119.

ЛІТЕРАТУРА
 АН Університету

АНОТАЦІЯ

Попович Н.М. Педагогічні умови розвитку художнього смаку у студентів класу акордеона засобами естрадного мистецтва. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання музики і музичного виховання. – Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, 2005.

Основу дисертації становить наукове обґрунтування методики розвитку художнього смаку у студентів класу акордеона засобами естрадного мистецтва.

У процесі дослідження визначено сутність, зміст та структуру поняття “художній смак”, з’ясовано критерії та встановлено рівні його сформованості. Визначено роль художнього потенціалу естрадного музичного мистецтва, обґрунтовано поліаспектність його функціонування. Досліджено педагогічні умови розвитку художнього смаку музикантів-виконавців. Розроблено та експериментально перевірено методику розвитку художнього смаку у студентів класу акордеона засобами естрадного мистецтва. Отримані і науково обґрунтовані результати дослідно-експериментальної роботи дають змогу підвищити рівень ефективності музично-виконавської підготовки студентів мистецьких вищих навчальних закладів.

Ключові слова: художній смак, естрадне музичне мистецтво, студенти класу акордеона, педагогічні умови.

АННОТАЦИЯ

Попович Н.М. Педагогические условия развития художественного вкуса у студентов класса аккордеона средствами эстрадного искусства. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения музыке и музыкального воспитания. – Киевский национальный университет культуры и искусств, Киев, 2005.

Диссертация посвящена проблеме развития художественного вкуса студентов класса аккордеона путем использования средств эстрадного искусства. Представлен аналитический обзор философской, психологической, музыковедческой, педагогической и методической литературы; проведен научный анализ категорий “вкус”, “эстетический вкус”, “художественный вкус” изучен педагогический опыт высших учебных заведений; раскрыт художественный потенциал эстрадного музыкального искусства, научно обоснована полиаспектность его функционирования; определена роль средств эстрадного искусства в развитии художественного вкуса музыкантов-исполнителей.

Понятие “художественный вкус” рассматривается как сложное интегративное качество, которое концентрирует эстетическое отношение,

чувства и переживания личности, ценностно-ориентационные критерии и отражает эстетические нормы и идеалы, исполняя при этом прогностическую функцию, поскольку является основой дальнейшего взаимодействия индивида с искусством. В структуре художественного вкуса выделены следующие компоненты: побуждающе-мотивационный, эмоционально-эмпатийный, ценностно-ориентационный, ассоциативно-интеллектуальный, деятельно-творческий, проанализированы подструктурные элементы каждого из них.

В диссертации обосновано, что художественный потенциал эстрадного музыкального искусства – органическая совокупность возможностей, резерва, средств и функций художественно-эстетической и интерпретационно-исполнительской деятельности, что обеспечивает возможность эмоционально-эстетического, социально-морального и регулирующие-творческого воспитательного влияния.

Среди педагогических условий эффективного развития художественного вкуса музыкантов-исполнителей выделены: стимулирование художественно-творческой самореализации студентов на основе педагогического стиля диалогического общения, что способствует самоусовершенствованию, а также активизации творческой самостоятельности, самореализации и динамичности развития художественного вкуса исполнителей; активизация творчески-познавательной деятельности студентов путем использования методов проблемного обучения: проблемных заданий, организация проблемных ситуаций, характер которых определяет формирование новых профессиональных знаний, умений и навыков; приобщение студентов к разноплановым формам эстрадной исполнительской деятельности, вследствие чего значительно расширяется спектр художественно-творческого усовершенствования студентов.

В ходе диагностирующего эксперимента разработаны критерии определения уровня сформированности художественного вкуса студентов. Они определяются художественно-эстетическими предпочтениями личности, характером эстетической оценочной деятельности, художественно-творческой активностью студентов. На основании данных констатирующего эксперимента установлен недостаточный уровень сформированности художественного вкуса студентов класса аккордеона, представлена качественная характеристика низкого, среднего и высокого уровней.

В связи с этим была разработана, экспериментально апробирована и внедрена в учебно-воспитательный процесс высших учебных заведений методика развития художественного вкуса студентов класса аккордеона средствами эстрадного искусства. Она основывалась на активизации творчески-познавательной деятельности студентов в освоении жанрово-стилевой специфики эстрадного музыкального искусства; на последовательном формировании умений и навыков джазовой импровизации; активизации эстетического воображения, ассоциативности и импровизационности художественного мышления студентов путем приобщения их к синкретическим формам эстрадной исполнительской деятельности.

В процессе экспериментальной работы одним из важнейших принципов было использование в качестве учебного материала оригинальных эстрадных произведений, поскольку именно они наиболее глубоко раскрывают тембровую специфику аккордеона, учитывалась также содержательность, мера художественно-интеллектуальной сложности произведений, новизна музыкального языка.

Анализ полученных в ходе экспериментального исследования данных на основе качественных и количественных показателей подтверждает эффективность предлагаемой методики развития художественного вкуса студентов класса аккордеона средствами эстрадного искусства.

Материалы и результаты диссертационного исследования могут быть использованы в оптимизации работы оркестрового класса, ансамблей, при разработке учебных планов, программ, методических рекомендаций, спецкурсов, учебников по усовершенствованию музыкально-исполнительской подготовки будущих специалистов, а также в системе подготовки и повышения квалификации работников образования, культуры и искусств.

Ключевые слова: художественный вкус, эстрадное музыкальное искусство, студенты класса аккордеона, педагогические условия.

ANNOTATION

Popovich N.M. Pedagogic conditions for development of accordion class students' artistic taste by means of pop art. – Manuscript.

Dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of pedagogical sciences on a speciality 13.00.02 – theory and method of music teaching and musical education. – Kyiv's National University of Culture and Arts, Kyiv, 2005.

The basis of the thesis is scientific foundation of methods for development of accordion class students' artistic taste by means of pop art.

Within the process of investigation it was defined the essence, content and structure of the notion “artistic taste”, determined criteria and fixed stages of its formation. It substantiates pedagogic conditions for development of accordion class students' artistic taste by means of pop art. It develops and experimentally tested methods of development of accordion class students' artistic taste by means of pop art. Obtained and scientifically substantiated theoretical and experimental results allows increasing the level of specialists' schooling in concern with accordion class students' at higher educational establishments of artistic type.

Key words: artistic taste, pop music art, accordion class students, pedagogic conditions.

Підп. до друку 02.12.2005. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір др. апарат.
Друк офсетний. Облік.-вид. арк. 1,0. Зам. 215. Тираж 100

Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв
01015, Київ, вул. Січневого повстання, 21

453280

АВ. 65.995
АВ 65.995
Мист.

408
Мист